

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ
KOORDİNASYON BİRİMİ KOORDİNATÖRLÜĞÜNE

Proje Türü : Bağımsız Proje (B)
Proje No : 21B0649001
Proje Yürütücüsü : Doç. Dr. Sıla Yenlen Güvenç
Proje Başlığı : Richard Knolles'un "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire" (1603):
Transkripsiyon, Düzenleme ve Çeviri

Yukarıda bilgileri yazılı olan projemin sonuç raporunun e-kütüphanede yayınlanmasını;

ST YORUM

STEM YORUM GEREKÇESİ

..... / / 20
Doç. Dr. Sıla Yenlen Güvenç
Muzaffer

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJESİ
SONUÇ RAPORU**

Richard Knolles'un "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire" (1603): Transkripsiyon, Düzenleme ve Çeviri

Doç. Dr. Sıla Enlen Güvenç

Arař. Gör. Candan Kızılgöl Özdemir
Arař. Gör. Dr. Funda Hay

21B0649001

05.01.2021 - 05.01.2022

07.12.2021

Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
Ankara - 2021

I. Projenin Türkçe ve İngilizce Adı ve Özetleri

Türkçe Adı	: Richard Knolles'un "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire" (1603): Transkripsiyon, Düzenleme ve Çeviri
İngilizce Adı	: Transcription, Editing, and Translation of Richard Knolles' "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire" (1603)
Özetleri	<ul style="list-style-type: none"> • Richard Knolles'un "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire" (1603) Transkripsiyon, Düzenleme ve Çeviri" <p>Özet: İngiltere'de Osmanlı Türkleri ile ilgili en önemli kronik hiç kuşkusuz, Osmanlılar üstüne yazılan ilk İngilizce tarihçe olma özelliğini taşıyan Richard Knolles'un The Generall Historie of the Turkes,(1603) başlıklı eseridir. Tarihçenin, Latince yerine İngilizce yazılması, konunun sadece soyluları değil, aynı zamanda, halkı da ilgilendirecek ölçüde önem kazandığının bir göstergesidir. Söz konusu tarihçenin, eklemeler yapılarak veya genişletilerek defalarca yayınlanması (1610, 1621, 1631, 1638, 1679, 1687-1700 (üç cilt olarak) ve 1701 (kısaltılmış)) nedeniyle popüler olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat, öte yandan bu kitabın düzenlenmiş (edited) hali veya Türkçe çevirisi yapılmamıştır. Bunun nedeni tarihçenin en kısa versiyonunun yaklaşık 1200 folio (A3 büyüklüğünde) sayfasından oluşmasıdır. Eserin uzun olması, çevirinin bölüm bölüm yapılmasını gerektirmektedir. Bu projede, söz konusu eserin içinde ayrı bir bölüm olan "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire: as also wherein the greatest strength thereof consisteth, and of what power the bordering Princes, as well Mohametans as Christians, are in comparison of it."in transkripsiyonu yapılmış, yazım (imla-spelling) bakımından modernize edilerek bilgisayara aktarılması ve bu noktadan sonra, tarihsel göndermeler ile ilgili notlar eklenerek Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Bu suretle, hem Türk hem de yabancı araştırmacıların kullanımına (yayın ve İngiliz Dili ve Edebiyatı web sitesi) sunulacaktır</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transcription, Editing, and Translation of Richard Knolles's "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire" (1603) <p>Summary: The Generall Historie of the Turkes (1603) by Richard Knolles, is the first English chronicle written on the military and political aspects of the Ottoman Empire in the medium of English, instead of Latin. This is a clear indication that knowledge about the 'terror of the World' was becoming essential not only for the sophisticated reader who could read Latin, but also for the general reading public. Thus, meaning a greater circulation compared to a text in Latin. The popularity of the text can be inferred from the numerous reprints it went through. This chronicle, composed of 1200 folio pages, was first published in 1603, and reprinted with additional information and documents in 1610, 1621, 1631, 1638, 1679, 1687-1700 (in three volumes), and 1701 (abridged). On the other hand, there is no (edited) version or Turkish translation of this important chronicle. Its great length makes it difficult to work on the whole text. So it is more manageable to edit and translate it part by part instead. Thus, this project focuses on the transcription of the original text, and the editing and translation (into Turkish) of the third section of Historie of the Turkes, namely "A brief talk of the greatness of the Turkish Empire: but also wherein the greatest power of the empire is, and what power the Mohammedans as Christians as well as the Princes on the border consist of."</p>

II. Amaç ve Kapsam

Bu projenin amacı, İngiltere’de Osmanlı Türkleri ile ilgili ilk İngilizce kronik olma özelliğini taşıyan Richard Knolles’un The Generall Historie of the Turkes’ün (1603) içindeki “A Briefe difcourse of the greatnesse of the Turkish Empire: as also wherein the greatest strength thereof consisteth, and of what power the bordering Princes, as well Mohametans as Christians, are in comparison of it.” başlıklı bölümün çağdaş yazım/ımla (spelling) eklindeki transkripsiyonu yapılarak bilgisayar ortamına aktarılması, edit edilmesi ve Türkçe’ye notlarla beraber çevrilmesidir.

Söz konusu bölümün transkripsiyonu, edit edilmesi ve Türkçe’ye çevrilmesi hem bir ilktir, hem de ileride farklı bölümlerinin ele alınması ve çevrilmesi için bir yol göstermektedir. Ayrıca, bu önemli kitabının, dilsel ve anlatım özelliklerini koruyan bir Türkçe çevirisinin olması, tarih, edebiyat, tiyatro, uluslararası ilişkiler gibi alanlarda çalışan araştırmacılara bir kaynak sağlamaktadır.

III. Materyal ve Yöntem

Metin olarak, Milli Kütüphanesi, Nadir Eserler bölümünde 06 Mil NE 127 numaralı kronik in ilk baskısı (1603) kullanılmıştır. Yakın okuma yöntemiyle metin bilgisayar ortamına aktarılmış, modernize edilmiş ve Türkçe’ye çevrilmiştir.

Bu doğrultuda, metnin çevirisinin yapılma sürecinde Yürütücü Doç. Dr. Sıralanmış Güvenç bazı tercihlerde bulunmuştur:

- “princes” in “hükümdarlar” olarak çevrilmiştir.
- “Mohametans”ın “Müslümanlar” olarak çevrilmiştir.
- “country”, o zaman ülke olmadığından, “memleket” veya “bölge” olarak çevrilmiştir.
- Sultan yerine birçok terim kullanılmıştır. Ayrımı göstermek için, “Sultan” için “Sultan”, Sultan anlamına gelen “Great Turk” için “Yüce Türk” ve “Grand Signoir”un karşılığı olarak ise “Padişah” kullanılmıştır.
- Sultan isimleri farklı yazımlarla verilmektedir. O nedenle “Amurath” Murad, “Solyman” Süleyman ve “Mohamet” Mehmed olarak çevrilmiştir. Halil Nalcık kitabında ‘Mahomet’in daha doğru bir karşılığı olan “Mehemmed”i kullanmıştır. Fakat burada, daha yaygın kullanılan “Mehmed” tercih edilmiştir. Bkz. Halil Nalcık. Fatih Sultan Mehmed Han. İstanbul: Bankası Kültür Yayınları, 2019.
- “Turks” için bazı yerlerde “Osmanlı Türkleri”, bazılarında “Türkler”, “Turks” olarak yazılıp aslında “Turk’s” kastedildiği yerlerinde “Sultan” olarak kullanılmıştır.
- Yer isimleri, o dönemde Osmanlı vilayetlerinin parçası olduğundan, Osmanlıdaki kullanıldıkları ekliyle çevrilmiştir. Örn. Transilvanya için “Erdel”, “Polonya” için “Lehistan” kullanılmıştır.
- Yer, kişi ve özel ekilde kullanılan terimler, metin üzerinde belirtilmiştir. Orijinali belli olması bakımından, çeviriye dipnot koyarak [“x”.] eklinde belirtilmiştir. Ayrıca metnin sonunda İngilizce-Türkçe ‘mini sözlük’ eklenmiştir.

IV. Analiz ve Bulgular

Richard Knolles'un *Historie of the Turkes* veya *Türklerin Tarihi* üç ana kısımdan oluşmaktadır: "The General Historie of the Turkes" (Türklerin Genel Tarihi), "The Lives and Conquests of the Ottoman Kings and Emperours" (Osmanlı Kralların [Hükümdarların] ve İmparatorların Hayatları ve Fetihleri) ve "A Brief Discourse of the Greatness of the Turkish Empire" (Türk İmparatorluğunun ihtişamı Üzerine Kısa Bir Söylem).

Proje kapsamında, Rönesans döneminde yazılmış Richard Knolles'un *Historie of the Turkes* (1603) adlı eserin üçüncü kısmı olan "Discourse on the Greatness of the Turks..." bilgisayara geçirilmiş, metin modern imla (spelling) bakımından güncellenmiş ve sonra Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu başlıkta, Türkçe'ye çevrilen bölümün Türkçe başlığı eklenmiştir: "Türk İmparatorluğunun ihtişamı üzerine kısa bir söylem: ve en büyük kudretinin nerede yattığı ve sınırındaki Hristiyan Hükümdarlar ve Müslüman olanların var olan gücü ve onlara nasıl mukayese edildikleri".

Söz konusu bölüm, Latince kaynaklara dayanan kronikteki genel yaklaşımdan bir nebze farklı olarak, Knolles'un kendi düşüncelerini özetlemekte ve 17. yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğunun genel durumu ve özellikle askeri teşkilatı, timar ve idari sistemi ile ilgili bilgi vermektedir.

Osmanlı Türklerinin askeri ve siyasi tarihiyle ilgili ilk İngilizce eser özelliğini taşıyan kronik Latince yerine İngilizce yazılması, Osmanlı tarihinin sadece Latince bilen kalburüstü okuyucular için değil, aynı zamanda genel okuyucu kitlesi için de gerekli hale geldiğini göstermektedir. 1603'den sonra birçok kez eklemelerle beraber 1610, 1621, 1631, 1638, 1679, 1687-1700 (üç cilt olarak) yıllarında ve kısaltılmış olarak 1701'de basılması, eserin 17. yüzyıldaki popüleritesini de ortaya koymaktadır. Nitekim, söz konusu dönemde, Osmanlı Türkleriyle ilgili birçok oyun yazarı, bu kaynaktan faydalanmıştır. Ayrıca, söz konusu dönemde Osmanlı Türklerinin İngiltere'de nasıl algılandığını ortaya koymaktadır.

2. "Türk İmparatorluğunun ihtişamı Üzerine Kısa Bir Söylem" kısmının Değerlendirmesi
Knolles'e göre, "yeryüzündeki" en büyük imparatorluk olarak tanımlanan Osmanlı Türklerinin yükselişi aslında Hristiyanların "harap" edilmesinin bir kaydıdır:

Türklerin Tarihi (ki bu aslında Hristiyan halkının büyük bir kısmının üzücü bir şekilde harap edilmesinin gerçek kaydından başka bir şey değildir) ve imparatorlukları (ki şu anda yeryüzünde bulunan en ihtişamlısıdır) gururlu bir muzaffer gibi, tüm dünyaya meydan okurcasına hâlâ ayakta durmaktadır. (Knolles, 1603: "Türk İmparatorluğunun ihtişamı Üzerine Kısa Bir Söylem")
İmparatorluğunun büyümesi ise, insanları hayrete düşürmektedir: "[Osmanlı İmparatorluğunun] yücelişi her insanı merak içinde bırakan yetim bir açtan farksızdır, hiç kimse fark etmez veya takip etmez zaman içinde nasıl usulca bu boya geldiğini ve idrak edemez ve anlayamaz korudaki diğer açları nasıl geride bıraktığını." (Knolles, 1603)

Knolles, Osmanlı sınırlarının, gücünün ve sınır paylaşımı komitelerinin bir özetini verir. Başlangıç noktası olarak ise Konstantiniye'yi seçer. Batı'da Birinci Haçlı Seferleri'nden beri Türklere karşı hissedilen bir antipati vardı, ancak bu durum, 1453'te Konstantiniye'nin alınmasıyla doruğa ulaşmıştır. Bu fetih, Osmanlı Türklerinin, Hristiyanlığı ve Latin Hristiyan Âlemine karşı bir tehdit oluşturduğunun somut bir kanıtı olmakla beraber öznel tarih yazımı içgüdüsunü de keskinleştirmiştir. Kemal H. Karpat (Karpat, 1974) ve Robert Schwobel gibi tarihçiler, "Konstantinopolis'in düşüşü ve ardından gelen Türklerin Batı'ya saldırması ve Hristiyanlığı yok etmeye korkusunun, Batı'nın Türkler hakkındaki imajını şekillendiren en güçlü etken" olduğunu belirtmişlerdir (Schwobel, 1967: 10). Nitekim, Osmanlı İmparatorluğundan bahsederken, Knolles, Konstantiniye kentinden başlamakta. Tarihçe ilk yayınlandı 1603 yılında Sultan III. Mehmed (1595-1603) tahtta olduğundan, ona odaklanarak anlatılmaktadır:

"Bu denli ihtişamlı ve korku salan İmparatorluğunun saltanat koltuğu, bir zamanlar Yunan İmparatorluğunun gurur kaynağı olup şimdi isminin üçüncüsü ve Osmanlı İmparatorlarının on

üçüncüsü olan, kimseyi kendine rakip görmeyen, birçok ulusa kar ı zafer kazanmı adının üçüncüsü olan Mehmed'in kaldı ı, ün salmı KONSTANT N YE kentidir: komuta etmek için kurulmu ve büyük fatih Timurlenk tarafından Dünya imparatorlu unun ba kenti olması gerekti i belirtilen kenttir. Sonraki bütün imparatorlar, söz konusu kentte (Hıristiyanlardan, Türklerin Yüce adını verdi i ikinci Mehmed tarafından alınan ve Yunan mparatorlu unun kendisi tarafından talan edildi i) tahta geçti, ve bütün dünyayı hayrete dü ürecek muazzam bir ekilde, bir zamanlar var olan krallıkları, memleketleri ve bölgeleri muhafaza ederek o anlı devletin küllerinden hem hakimiyetlerini hem de mparatorluklarını geni lettiler, neyse ki (Tanrıya ükürler olsun) daha önceki sınırlara kadar gelemediler, özellikle AVRUPA'da [...]" (Knolles, 1603)

Knolles 1603 baskısında, III. Mehmed'in döneminde Osmanlı mparatorlu u'nun Asya, Avrupa ve Afrika'da sahip oldu u toprakları ve kayda de er yerlerle ilgili detaylı bilgi vermektedir. Örne in Avrupa ile ilgili verilen bilgi a a ıdaki ekildedir:

"Di er Osmanlı mparatorların arasında, bahsetti imiz bu Hükümdarın (görkemli ve imparatorluk kentinde hüküm süren Üçüncü Mehmed) u anda hükmü ve imparatorlu u dâhilinde, dünyada bilinen ilk üç bölgenin önde gelen ve en verimli kısımları bulunmaktadır: sadece Amerika eline geçmekten muaf kalabilmir, bu zengin madenlerine ilgi duymamasından çok eri iminden çok uzak olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü kendisi AVRUPA'DA, EPIDAMUS'dan (mparatorlu unun Batı yönünde AVRUPA'DAK en uç sınırı) imdi DON olarak bilinen TANAI S Nehri'nin a zına kadar bütün deniz kıyısına, MACAR STAN'daki BUD N ve imparatorluk kenti KONSTANT N YE arasında kalan her eyeye sahiptir: ki bu MACAR STAN'ın hemen hemen hepsini, BOSNA, SIRB STAN, BULGAR STAN'ın tümünü, DALMAÇYA, EP R, MAKEDONYA, RUMEL , PELOPONEZ [MORA], TRAKYA, barındırdı ı zengin adalarla beraber TAKIMADALAR'ın büyük bir kısmını kapsamaktadır. "(Knolles, 1603)

Osmanlı kentleriyle ilgili genel bilgiler de verilmektedir. Örne in, Osmanlının Konstantiniye, Kahire, Halep ve Tebriz olmak üzere dört ticaret yolu bulunmaktadır. 700.000'den fazla ki iyi barındıran Konstantiniye di er Avrupa ehirlerinden daha kalabalık ve hatta nüfusu "FRANSA'daki PAR S gibi iki ehre" bedeldir. Halep, Asya'daki bütün malın ambarı, Kahire ise sadece Mısır'ın de il, Afrika'nın büyük bir kısmının ve Hindistan'ın deposu olarak de erlendirilmektedir. Eski Pers hükümdarlarının saltanat koltu unun bulundu u Tebriz ise 200.000'den fazla ki i barındırmaktadır.

Kroni in genelinde ve söz konusu bölümde, Osmanlı'nın yönetim ekli olarak efendi-köle ili kisi üzerine kuruldu unu ve sultanın bir tiran gibi yönetti i öne sürülmektedir:

Bu kadar büyük bir imparatorlukta Osmanlı hükümeti, tamamen efendinin kölesi üzerindeki hakimiyeti gibidir ve aslında sadece zalimlikten ibarettir: çünkü büyük Sultan, imparatorlu u dahilindeki her eyenin mutlak efendisidir, öyle ki tebaası ve insanlar, hiç onun kadar yüce olmayıp, kendilerini onun tebaası olarak de il de köleleri olarak tanımlamaktadırlar: ahısların ne kendileri üzerinde gücü ne de oturdu u evin ya da sürdü ü topra ın efendisidir, kinci Mehmed kenti aldı nda ödül veya imtiyaz tanıdı ı KONSTANT N YE'deki birkaç aile dı nda. Söz konusu imparatorlukta hiç kimse, yüce padi ahın arzusu dı nda hayatını, var olan servetini ve konumunu koruyamaz. (Knolles, 1603)

Ayrıca ordusunun gitti i her yerde getirdi i yıkım ile ilgili bir söz bile mevcuttur: "Padi ahın [Grand Seignour] atının aya ı bastı ı hiçbir yerde ot bitmez" (Knolles, 1603: Türk mparatorlu unun hti amı...). mparatorlukta her ey zaten ona ait oldu undan, istedi inde el koyabilece i belirtilmektedir: "Kısacası, büyük zorbanın , herhangi bir insanın hayatını ve dolayısıyla çok olmasa da servetini, arzu etti inde almak için fırsat yaratması kolay oldu undan, tebaası olan herhangi birinin parası oldu u sürece, kendisinin de parasız oldu u söylenemez." (Knolles, 1603: "Türk mparatorlu unun hti amı...").

Knolles'a göre Osmanlı mparatorları gücünü iki ekilde korumaktadır. Bunlar, ileride kabiliyetlerine göre piyade veya süvari, kumandan, yetkili ki iler olarak yeti tirilmek üzere alınan ve "hızlıca ve

farkında olmadan Müslüman [Mahometan]" olan Hristiyan çocuklar Acemio lan] ve servetidir (geliri ve timar sistemi): "çünkü büyük gücü ve kudreti özellikle bu döndünde, atlıları, piyadesi, filosu ve parasında yatmaktadır" (Knolles, 1603: "Türk imparatorluğunun ihtişamı..."). Sultan'ın servetinin, "ortalama gelirinin sekiz milyon altın a madde" dü ünülse de, aslında daha fazla olduğunu belirtmektedir çünkü timar sistemi ile ordularını muhafaza etmekte ve seferleri için kullanmaktadır. Nitekim, timar sistemi ve dolayısıyla askerî yapısıyla ilgili detaylı bilgi vermektedir:

"Timar adı verilen bu Timarlı veya gelir sahiplerinin, ki hepsi atlıdır, yüce Sultan'dan aldıkları bir gelir vardır, yani. bunlar bazı köy ve kasabaların gelirlerinin tasarrufuna sahip olurlar, ki ömürleri boyunca bunları ellerinde tutarlar ve bunun karşılığında, yıllık olarak elde ettikleri her altın Venedik Duka Altını için, himayelerinde hem savaş zamanında hem de barış zamanında bir tane yay ve oklu veya kalkan ve mızraklı süvari bulundurmaları yükümlü olurlar; çünkü Osmanlı imparatorları, Hristiyanlardan olduğu gibi Müslüman [Mohametans] dü manlarından kılıçla kazandıkları topraklara el koyarlar ve timarlara taksim edip, ki biz buna Commendams diyebiliriz, iyi hak eden askerlere (daha önce belirtildiği gibi) daimi olarak çağrıldıkları her yerde hizmete hazır olmak koşuluyla bulundurdıkları asker ve at sayısına göre hayat boyu verilir. Türklerin en iyi politikası ve imparatorluklarının muhafazası için emin yol burada yatmaktadır." (Knolles, 1603) Bu sayede, her zaman hali hazırda (normalde 14 milyon Duka Altınından fazla mal olmayacak yüz elli bin süvarinin emredeceği her yere gitmeye hazır bulunan) askeri bulunmakta, büyük imparatorluğun farklı yerlerini kontrol etmekte ve isyan çıkmasını önlemektedir. Timar sistemi ve Acemio lan tekilatı, Türk imparatorluğunun ve savaş güçlerinin yattığı iki ana sütun olarak görülmektedir.

Gücünün bir başka büyük kısmı yaya askerlerinde ve özellikle de yeniçerilerinde yatmaktadır. Acemio lam olarak alınıp Türk- İslam değerlerinde yetiştirilen ve İslamiyeti kabul etmiş olan eski Hristiyanlardan oluşan Yeniçeriler çok disiplinli ve güçlüdür, fakat Knolles'a göre sonradan aralarına Türk asıllı Müslüman askerlerin katılımıyla tekilat de i im göstermiş ve zayıflamıştır. Birçok ayrıcalığa sahip yeniçeriler o kadar güçlüdür ki, onlara Sultanın kendisi veya A aları dında kimse emir veremez:

"Yeniçeriler pek çok ayrıcalığa sahiptirler, her ne kadar küstah olsalar da saygı görürler ve herkesin içine, Sultan'a bile korku salarlar, ki o hala onlarla arasını iyi tutmaktan hoşnuttur. Seferlerinde veya yolculuklarında zavallı Hristiyanların köy evlerini ve evlerini yağmalarlar, onlar da onlara karşılık tek bir kelime bile edemezler. Bir şey satın aldıklarında, bedelini kendi yağmaladıklarıyla öderler. Ne a aları dındaki kimse tarafından yargılanabilirler ne de bir ayaklanma tehlikesi yaratmadan idam edilebilirler, ve bu nedenle bu tür bir infaz nadiren ve çok gizlice yapılır. Bin tane ayrıcalıkları vardır: bazıları yabancı hükümdarlar tarafından gönderilen sefirlerin korumasına atanır: diğ erleri özellikle üst düzey olan yabancılara, seyyahlara, Türklerin egemen olduğu topraklardan güven içinde geçebilmeleri için emelik üzere görevlendirilir; ki bu hizmet için genellikle iyi bir şekilde mükâfatlandırılırlar. Hükümdarlarını seçtiler, babası Bayezid halen hayattayken birinci Selim'i; hiçbir Türk Sultanı, onlar tarafından onaylanıp ilan edilmedikçe, ne imparator mertebesine tam olarak sahip olduğuna ne de konumuyla ilgili güven duyar". (Knolles, 1603)

Ayrıca düz piyadelerden olan Akıncıdan bahsedilmektedir:"Bu Yeniçerilerin dında, Türk imparatorunun, kılıçtan çok küre e a ina olan, dü manlarını yetiştirmeyle yenmekten çok kalabalık sayılarıyla onları yormaya yarayan çok sayıda Türklerin Sipahi olarak adlandırdığı düz piyadeleri vardır: Yeniçeriler bunların cesetlerini ku atılmış kasabaların hendeklerini doldurmak ya da dü man duvarları üzerinden tırmanmak amacıyla merdiven olarak kullanırlar. "(Knolles, 1603)

Bunun dında Sipahi, Ulufeci ve Kapıkulu Süvarilere de değ inmektedir.

Knolles Asya'nın, Avrupa'nın ve Afrika'nın en ünlü ve verimli bölgelerini içeren muazzam büyüklükteki imparatorluğun sancakları ve beylerbeyliklerini uzun listeler halinde ve ço unlukla Latince adları baz alınarak sunmaktadır. Bu kısımlar, Osmanlı topraklarının sınırları ve taksim

edilme biçimleriyle ilgili çok önemli bilgiler içermektedir. Ayrıca, sınır paylaşımı krallıkların güçleri ona nazaran mukayese edilmektedir. Bu doğrultuda, herhangi bir sınır komşusunun tek başına birlik olan Osmanlı ordusunu yenecek güçte olmadığı vurgulanmaktadır. Dönemin tarihçileri genellikle kaynaklarını tarihsel neden-sonuç ilişkisinden ziyade, gidi atında Tanrı'nın parması olduğunu ve bu nedenle, Osmanlı Türklerinin yükselişini, Hristiyanların birbiriyle savaşı için bir ceza, Tanrı'nın gazabı olarak görüyorlardı. Bu görüş, aslında, tarihçenin amacı doğrultusunda, Hristiyanların birlik olup ortak düşmanları Osmanlılara karşı savaşmaları isteğini de desteklemektedir.

Son olarak, Knolles, Osmanlıların ihtiyamı üzerine tüm söylediklerinin yanlış algılanmaması adına, yeryüzündeki en büyük imparatorluk olmasına rağmen yok edilemez olmadığını vurgular ve Hristiyanların da karışısında isyan ettiğini ve muzaffer olduğu olaylara değinerek, Osmanlı imparatorluğunun sonunun yaklaştığını iddia eder. Osmanlı'nın sonunu getirecek ise ta kendisidir:

"Aslında çok güçlü olmasına rağmen (daha önce iddia edilen nedenlerden dolayı) son zamanlardaki imparatorların ahsiyetlerinin daha önceki savaşçı atalarından çok uzak [farklı] olması, askerlerinin kendilerini genellikle zevki sefaya vermesi, eski savaş disiplinleri ihmal etmeleri, batıl inançlarının [dini inançlarının] eskisi kadar kuvvetli olmaması ve imparatorluğun çeşitli yerlerinde tuhaf bir şekilde yükselen ve kuvvetle desteklenen isyanlardan dolayı muhtemelen birçok tarafından düşüğe geçtiğini düşünüyor: Tüm bunlar gerileyen bir devletin belirtileridir. Eskiden görülmeyen bu şeyler, ki çok ümitsizdir, imparatorluğun bu kadar büyük olduğu, ki ayrılmadığında başka bir şekilde devam etmektedir, onun (dünyevi şeylerde olduğu gibi) kendiliğinden düşmesi ve yine bir hiç olması gerektirir [...]" (Knolles, 1603).

Bu yok oluğun ne zaman gerçekleşeceği ise, Knolles'a göre, Tanrı'nın takdiridir. Ancak O, uygun gördüğü zaman ve şekilde "binlerce ezilen Hristiyanı", "aslan" olarak tasvir edilen Osmanlıların pençesinden kurtaracaktır (Knolles, 1603: "Türk imparatorluğunun ihtiyamı").

V. Sonuç ve Öneriler

Knolles'un *Historie of the Turkes*'ün geçirdiği sayısız baskılar göz önünde bulundurulduğunda, özellikle modern okuyucu için 'öteki' Türk imajının nasıl inşa edildiğine dair önemli bir örnek teşkil eden son derece popüler bir eser olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Hristiyan okuyuculara yönelik bir anlatı sunan kronik, baskın olarak milliyetçi bir Hristiyan tarihçiliğinin izlerini taşımaktadır. Bu üslup, bir bakıma, kullandığı Latince kaynakların bir yansıması olarak görülebilir. İçinde bulunan son bölüm "Türk imparatorluğunun ihtiyamı Üzerine Kısa Bir Söylem" bir özet şeklinde olup, Osmanlı'nın sınırları, beylerbeylikleri ve sancakları, timar sistemi, asker türleri ve tekilatı, sınır komşuları, kendisinin ve komşularının mukayesesi gibi konularla ilgili bilgi içermektedir. Bir yandan, oldukça uzun olan kroniğin içinde geçen bilgileri kısa bir şekilde özetlemektedir. Öte yandan, Knolles'un Osmanlı ile ilgili genel bir değerlendirmesidir. Eserin sonuna geldiğinde, önemli noktalara değinir, Osmanlı'nın gücünün nerede yattığını (askerleri ve geliri) açıklar ve Hristiyanlara birlik olmaları gerektiğini hatırlatır. Knolles'a göre, Osmanlı tek bir hükümdar tarafından yok edilemez, bunun için Hristiyanların beraber savaşılması gerekmektedir. Son söz olarak ise, Rönesans hümanist tarihçilerin ışığında, Tanrı'nın uygun gördüğü zaman ve şekilde Osmanlıdan kurtulacaklarını temenni eder.

Yaklaşık 1200 folio (A3) sayfasından oluşan kroniğin bir bölümü üzerine olan ve dolayısıyla, bir deneme proje niteliğindeki bu çalışmada, daha büyük bölümler ele alındığında ihtiyaç duyulacak uzmanlara ve karışılacak sorunları ortaya koyma tur. Örneğin, kroniğin daha büyük bölümlerinin çalışılması için Balkan tarihi, Bizans tarihi, Avrupa tarihi uzmanları, Latince ve Yunanca bilen kişiler ve coğrafya çalışmaları araştırmacılar gereklidir.

VI. Gelece e li kin Öngörülen Katkılar

“Türk mparatorlu unun ihti amı üzerine kısa bir söylem: ve en büyük kudretinin nerede yattı ı ve sınırındaki Hristiyan Hükümdarlar ve Müslüman olanların var olan gücü ve onlara nasıl mukayese edildikleri”, Osmanlı idari ve co rafi taksim, Asya-Avrupa-Afrika’daki tüm beylerbeylikleri ve sancaklarının listesi, askeri yapı, acemio lan ve yeniçeri te kilatı, stanbul’un 17. yy nüfusu, Osmanlı mparatorlu unun ticari kentleri gibi birçok konuda detaylı bilgi sunmaktadır. Bu özellikle tarihçiler için çok yararlı bir kaynak olacaktır. leride Historie of the Turkes’ün di er kısımları da çevrilerek, bu önemli kaynak herkesin eri imine açılabilir.

VII. Sa lanan Altyapı Olanakları ile Varsa Gerçekle tirilen Projeler

Yok

VIII. Sa lanan Altyapı Olanaklarının Varsa Bilim/Hizmet ve E itim Alanlarındaki Katkıları

Osmanlı Türkleriyle ilgili yazılmış ilk ngilizce eserin bir kısmı Türkçe’ye çevrilerek, ö rencilere ve ara tırmacılarının kullanımına sunulmu tur. Özellikle arkiyatçılık alanında çalı an ara tırmacılar için ilgi çekici olacaktır.

IX. Kaynaklar

Brown, Robert (ed.). The History and Description of Africa and of the Notable Things Therein Contained Cilt I. New York: Routledge, 2016.

Agoston, Gabor. "Military Transformation in the Ottoman Empire and Russia, 1500-1800". *Kritika Explorations in Russia and Eurasian History* 12.2 (2011). 281-319

Aydın, Mahir. "Fa Kalesi". *Osmanlı Ara tırmaları VI* (1986). 67-138.

Bayartan, Hatice. "Geçmi ten Günümüze stanbul'da Nüfus". *Co rafya Dergisi* 11 (2003). 5-20.

Bilge, Sadık Mür it. "Macaristan'da Osmanlı Hakimiyetinin ve dari Te kilatının Kurulu u ve Geli imi"

Cihat Aydo mu o lu. "Yüzyıl Seyyahlarına Göre Revan (Erivan) ehri" *OTAM*, 44 /Güz 2018, 1-18 17.

Clapham, Christ. The European Mapping of Ethiopia 1460-1856. *Journal of Ethiopian Studies* 40.1/2 (2007) *Festschrift Dedicated in Honour of Prof. Richard Pankhurst and Mrs. Rita Pankhurst*. 293-307.

nalçık, Halil. "Ottoman Methods of Conquest". *Studia Islamica* 2 (1954). 103-129

nalçık, Halil. *Fatih Sultan Mehemed Han. stanbul: s Bankası Kültür Yayınları*, 2019.

<https://islamansiklopedisi.org.tr>

Knolles, Richard. *The Generall Historie of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expedition of the Christian Princes against them. Together with the Lives and Conquests of the Othoman Kings and Emperours*. London: Adam Islip, 1603; 1610; 1621.

Köker, Vural. "Dulkadiro lu Beyli i Alâüddevle Bey Dönemi (1480-1515) Safevi-Osmanlı li kilerine Bir Bakı ". *Sosyak Bilimler Dergisi* 1.7 (2021). 45-64.

Lybyer, Albert Howe. "Osmanlı Türkleri ve Do u Ticaret Yolları". *E.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih ncelemeleri Dergisi III* (1987). 142-157.

Sezer, Hamiyet. "Yeniçeri Oca ı'nın Kaldırılı nın Ta radaki Yansıması (1826-1827)

Michel-Antoine Baudrand. *Geographia Cilt II*, 1681. [Online]

Sir Paul Rycout, *L'Etata Présent de L'Empire Ottoman 1677*. [Online]

X. Ekler

a) Mali Bilanço ve Açıklamaları:

Mali Bilanço Dosya Yükleme bölümüne eklenmi tir.

b) Makine ve Teçhizatın Konumu ve lerideki Kullanımına Dair Açıklamalar:

Proje kapsamında verilen harici disk, yazıcı ve laptop, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Co rafya Fakültesi, ngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda kullanılmakta olup Yürütücü Doç. Dr. Sıla ENLEN GÜVENÇ üzerine zimmettir.

c) Teknik ve Bilimsel Ayrıntılar :

Yok

d) Sunumlar (bildiriler ve teknik raporlar) (**Altyapı ve Yönlendirilmi Projeler için uygulanmaz**):

Yok

e) Yayınlar (hakemli bilimsel dergiler) ve tezler (**Altyapı ve Yönlendirilmi Projeler için uygulanmaz**):

- “Richard Knolles ve Rönesans İngiliz Tiyatrosu”. Batı Dilleri ve Edebiyatlarında Türk mgesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları (Basım Sürecinde, yayınlandı 1 zaman sisteme “Yaygın Etki” altında yüklenecektir.
- Orijinal ve Türkçe Çevirisi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı sayfasında, Yürütülen Projeler altında, Proje numarası belirtilerek, ara tırmacıların erişimine açılacaktır.